

Politisk behandling (saksgang)	Styre, råd, organ, utvalg	Møtedato
	Formannskapet	13.02.2003
Arkivkode: S01		OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET
Saksbehandler: Runar Andersen		02/2357-50
		DATE 21 FEB. 2003
	AN	EKSP.
	501 ✓	

Sak nr.: 03/03 Behandelende organ: Formannskapet

FORSLAG TIL ENDRINGER I REGLENE FOR HJEMFALL – INDUSTRIKONSESJONSLOVEN OG VASSDRAGSREGULERINGSLOVEN - HØRING

SAKEN GJELDER:

Olje- og energidepartementet (heretter forkortet til OED) sendte 29. november 2002 ut på høring forslag til endringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. Høringsforslaget omhandler endringer i bestemmelsene om hjemfall m.v. Forslaget omfatter viktige spørsmål for kraftkommunene, men også fundamentale nasjonale utfordringer om hvordan Norge best kan hegne om vannkraftformuen for våre etterkommere.

Hjemfall betyr at kraftanleggene tilfaller staten vederlagsfritt etter utløpet av konsesjonsperioden. Til nå har det ikke vært hjemfall for offentlige kraftverk. Konsesjonene har i utgangspunktet vært evigvarende. For private kraftverk har det vært en konsesjonstid på 60 år.

SAKSOPPLYSNINGER:

Bakgrunnen

Norsk energipolitikk har gjennom 100 år gått ut på å ha nasjonal kontroll over energiproduksjonen. Industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven spiller en sentral rolle i denne politikken. Begge lovene har sin opprinnelse fra starten av 1900-tallet. Begge lovene har til hensikt å sikre norsk råderett over vannfall i Norge. Dette har da også ført til at norske myndigheter har et sterkt grep om produksjonen av vannkraft i Norge.

Ca. 50% av kraftproduksjonen i Norge eies av staten.

Ca. 35% av kraftproduksjonen i Norge eies av kommuner eller fylker.

Ca. 15% av private selskaper.

Alle som skal produsere vannkraft i Norge må søke konsesjon for virksomheten. Når konsesjon gis, så stiller myndighetene mange krav til virksomheten. Det gjelder f.eks. krav til minste vannføring, øvre grenser for oppdemming og krav om ulike økonomiske kompensasjoner (konsesjonsavgifter, konsesjonskraft, næringsfond m.m.). Private selskaper får konsesjon på 60 år, mens offentlig eide kraftverk får evig konsesjon. Når konsesjonsperioden for private kraftverk løper ut, så inntre "hjemfall". Hele anlegget og vannfallet tilfaller staten uten vederlag. Ved hjemfall har kommunen hvor kraftverket ligger rett til "inntil en tredjedel av anlegget eller dets verdi". I praksis har hjemfall gitt kommunene ca. 10% av verdien. Kommunens rettighet er rettet mot staten, ikke mot kraftverkseieren.

Forholdet til EØS-avtalen

EFTA sitt overvåkingsorgan, ESA, har påpekt at forskjellige konsesjonsbestemmelser for private og offentlige eiere er i strid med EØS-avtalens bestemmelser om fri etableringsrett og fri

kapitalbevegellighet. Utenlandske eierinteresser vil i Norge kunne få samme konsesjonsvilkår som norske private eiere. ESA mener at utenlandske eiere må behandles likt med norske offentlige eiere.

OED sitt forslag

Olje- og energidepartementet (OED) har foreslått endringer i konsesjonslovene som tar sikte på å behandle alle kraftverk likt, uavhengig av om kraftverket eies privat, offentlig eller av utenlandske eiere. Forslaget går ut på at også de offentlige eierne får tidsbegrenset konsesjon og underlegges hjemfall. Konsesjonsperioden utvides til 75 år for nye konsesjoner, regnet fra tidspunktet for lovendringen.

LVK og KS

Begge disse organisasjonene er positive til at ordningen med hjemfall fortsetter. Begge har likevel foreslått at det oppnevnes et bredt sammensatt utvalg til å vurdere saken nærmere. Begge mener at saken er for dårlig utredet. KS har i tillegg foreslått at tidsbegrenset konsesjon med hjemfall for offentlig eide kraftverk, bare gjøres gjeldende ved salg.

Konsekvenser for Trøgstad og øvrige Glomma-kommuner i Østfold.

Sarpsborg, Skiptvet og Askim er "vertskommuner" for Sarpefossen, Vamma og Kykkelsrud.

Disse kraftverkene har private eiere, men rammes ikke av hjemfall til tross for at de ikke har konsesjon. Årsaken er at eierselskapene, Hafslund og Borregaard, kjøpte vannfallene i Glomma før konsesjonslovene ble innført i 1909.

OED foreslår ikke at de nye reglene skal gjøres gjeldende for vannfall som ble ervervet før 1909. OED mener at Grunnloven hindrer Stortinget i å vedta lov med tilbakevirkende kraft overfor private selskaper.

Dette er hindringen for at Glomma-kommunene ikke får de samme inntekter fra "sine" kraftverk som kommuner eller i landet får.

Solbergfoss er i samme situasjon vedrørende konsesjon som ovennevnte kraftverk, med de samme konsekvenser for "vertskommunene" Askim, Spydeberg og Trøgstad.

Solbergfoss er imidlertid offentlig eid (Oslo kommune) og vil dermed hjemfalle til Staten i 2079. Solbergfoss' verdi anslås til 2 milliarder kroner. Askim, Spydeberg og Trøgstad kan dermed få dele 200 mill. kroner i 2079 (Trøgstad med minst andel).

VURDERING:

I konsesjonslovene er reglene om konsesjonstid og hjemfall bare et av flere vilkår for energiproduksjonen. Det virker for lett vint at det bare er reglene om hjemfall som skal vurderes. For Glomma burde det vurderes full konsesjonsbehandling slik det er praktisert i andre vassdrag. En konsesjonsbehandling vil gi myndighetene mulighet for å sette vilkår om miljøforbedrende tiltak og økonomisk kompensasjon i form av konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. Selv om det nå er 100 år siden Glomma ble utbygd, så vet vi litt om de endringene som utbyggingen har medført. Utestengingen av laks og tuneflue-plagen kan være eksempler.

Av det som er nevnt over, går det fram at OED sitt forslag får store konsekvenser for kommunene både som eiere og som vertskommuner. Konsekvensene kan virke både tilfeldige og urettferdige avhengig av ståsted.

Når vi ser på de konkrete forslagene, synes det likevel som om temaet burde vært utredet nærmere. Tidsbegrenset konsesjoner og hjemfall bør gjøres gjeldende også for de private kraftverkene som ble påbegynt før 1909. I landet dreier det seg om noen få kraftverk som i hovedsak eies av Hafslund, Borregaard og Hydro. Kraftverkene finnes i Østfold og i Telemark (Tinn og Vinje). Når hensikten er likebehandling mellom offentlige og private/utenlandske interesser, så må det gjelde begge veier. De aktuelle kraftverkene i Glomma-vassdraget var bare så vidt påbegynt da reglene om hjemfall ble innført. Det alt vesentlige av produksjonskapasiteten er utbygd etter at hjemfallsreglene ble vedtatt i Stortinget.

OED mener at hjemfall ikke kan innføres for private verk som ikke ha konsesjon. Likevel kan hjemfall innføres overfor kommunalt eide verk som har evig konsesjon. Grunnlovens forbud mot tilbakevirkende kraft gjelder ikke overfor kommuner på samme måte som overfor private. Dette virker rart og bør vurderes bedre.

RÅDMANNENS INNSTILLING:

1. Trøgstad kommune ber om at det oppnevnes et bredt sammensatt utvalg til å utrede hvordan utenlandske og norske eiere kan likebehandles uten at det svekker Norges framtidige råderett over vassdragene – en av Norges viktigste naturressurser.
2. Trøgstad kommune er enig i at ordningen med hjemfall videreføres. Hjemfallsordningen må også gjøres gjeldende for vannfall ervervet før 1909.
3. Blant de hjemfalls-alternativene som OED har vurdert, mener Trøgstad kommune at "transaksjonsalternativet" er å foretrekke. Offentlig eide kraftverk beholder evig konsesjon uten hjemfall så lenge verket ikke selges. Ved salg inntreer tidsbegrenset konsesjon og hjemfall.

FORMANNSKAPETS VEDTAK:

Rådmannens innstilling enstemmig vedtatt (6 stemmer).

Sign. 20/12.03 Ed	Utskrift sendt: 1. Olje- og energidepartementet (OED). 2. KS (Oslo) – til orientering. 3. LVK – til orientering.
----------------------	---